



XORIJIY TILNI O'QITISH UCHUN SUN'IY INTELLEKTNING IMKONIYATLARI

Muallif: Zakirov Dilshod Rashidovich ¹

Affiliyatsiya: Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, Xorijiy tillar ta'limi kafedrasida katta o'qituvchisi ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15194893>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada xorijiy til o'qitish jarayonida sun'iy intellektning (SI) imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Xorijiy tillarni o'rganish va o'qitishda an'anaviy usullar bilan solishtirganda, sun'iy intellekt texnologiyalarining afzalliklari, shu jumladan, tilni o'rganishdagi samaradorlik, individual yondashuv va moslashuvchanlik haqida so'z boradi. Maqolada, shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim platformalarining imkoniyatlari, til o'rganishdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etishda sun'iy intellektning roli haqida fikrlar bildiriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, xorijiy til o'qitish, tilni o'rganish, ta'lim texnologiyalari, individual yondashuv, o'quv platformalari, o'quvchilarning motivatsiyasi

KIRISH

Bugungi kunda xorijiy til o'qitish tizimi jadal rivojlanmoqda va zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa sun'iy intellekt (SI), bu jarayonni yanada takomillashtirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. O'qituvchilar va o'quvchilar uchun yangi imkoniyatlarni yaratadigan SI texnologiyalari, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashish imkonini berib, o'qitish metodlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilar til o'rganishda yanada samarali va tezroq rivojlanish imkoniga ega bo'lishadi. Xorijiy tilni o'rganish jarayonidagi xatolarni aniqlash, talaffuzni tahlil qilish, grammatika va leksikani yaxshilash kabi jarayonlar sun'iy intellekt tomonidan avtomatik ravishda amalga oshirilishi mumkin, bu esa o'quvchilarga tez va samarali o'rganish imkoniyatini yaratadi.

SI texnologiyalari o'quvchilarga o'qish, yozish, tinglash va gapirish kabi asosiy til ko'nikmalarini mustahkamlashda yordam beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar o'quvchilarning individual o'rganish tezligiga moslashib, o'quv dasturini o'zgartirish va moslashtirish imkonini beradi. Masalan, ba'zi o'quvchilar grammatikani tez o'zlashtirsa, boshqalari uchun unda ko'proq vaqt sarflash kerak bo'ladi. Sun'iy intellekt bu jarayonni optimallashtirishga yordam beradi, o'quvchiga faqat unga kerakli bo'lgan materiallarni taklif qilish orqali vaqtni tejaydi.

Bundan tashqari, SI texnologiyalarining xorijiy til o'qitishdagi imkoniyatlari o'quvchilarni motivatsiya qilish va o'quv jarayoniga qiziqishini oshirishga ham xizmat qiladi. Sun'iy intellekt asosida qurilgan o'quv platformalari interaktiv va qiziqarli usullarda material taqdim etib, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini saqlab turadi.

3

Gamifikatsiya, ya'ni o'yin elementlarini qo'llash orqali, o'quvchilarni yanada faolroq va maqsadga yo'naltirilgan tarzda o'rganishga rag'batlantiradi.

Xorijiy til o'rganishda sun'iy intellektning afzalliklari, albatta, o'quvchilar va o'qituvchilar uchun yangi ufqlarni ochadi. O'qitish samaradorligini oshirish, tilni o'rganish jarayonini individuallashtirish va o'quvchilarning motivatsiyasini yuqori darajada saqlab turish kabi imkoniyatlar SI texnologiyalarini xorijiy til o'qitishda yanada kengroq qo'llashga zamin yaratadi. Shu bilan birga, sun'iy intellektning xorijiy til o'qitishdagi roli hali to'liq o'rganilmagan va uning rivojlanishi davomida yangi usullar va yondashuvlar paydo bo'lishi mumkin. Ushbu maqolada biz SI texnologiyalarining xorijiy til o'qitishda qanday imkoniyatlar yaratishini, ularning afzalliklarini va kelajakdagi rivojlanish istiqbollarini batafsil tahlil qilamiz.

Sun'iy intellektning xorijiy til o'qitishdagi imkoniyatlari

1. Moslashuvchan o'quv dasturlari

Sun'iy intellekt yordamida ishlab chiqilgan o'quv platformalari o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashadi. Bu, demak, har bir o'quvchining o'rganish tezligi, ilgari egallagan bilimlari, qiziqishlari va o'rganish uslublari asosida o'quv dasturi moslashtiriladi. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun grammatikani o'rganish oson, boshqalari uchun esa ko'proq vaqt talab etiladi. Sun'iy intellekt tizimlari o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi o'zlashtirishini va qaysi jihatlarida qiyinchiliklarga duch kelishini tahlil qilib, o'quv dasturini o'zgartiradi. Bu esa o'quvchilarning ehtiyojiga mos ravishda bilimlarni yanada samarali va tezroq o'zlashtirishga yordam beradi. Misol uchun, Duolingo kabi platformalar o'quvchilarning o'rganish jarayonini real vaqt davomida kuzatib, o'rganilayotgan tilga oid ma'lumotlarni qiyinchilik darajasiga qarab moslashtiradi.

2. Avtomatlashtirilgan nutq tahlili

O'quvchilarning talaffuzi va nutqini avtomatik tahlil qilishda sun'iy intellekt texnologiyalari yordam beradi. Bu texnologiya orqali o'quvchilar o'z nutqlarini tinglab, talaffuzdagi xatolarini tez va oson aniqlashlari mumkin. Misol uchun, Google Assistant yoki Apple Siri kabi ilovalar talaffuzni aniqlash va tushunish bo'yicha juda rivojlangan texnologiyalarga ega. Sun'iy intellekt bu tizimlarni til o'rganish jarayoniga integratsiya qilish imkonini beradi. U o'quvchilarning talaffuzini tekshirib, qanday xatolarni qilishayotganini aniqlaydi va ularga to'g'ri talaffuzni ko'rsatadi. Bu, ayniqsa, til o'rganayotganlar uchun juda foydalidir, chunki talaffuzdagi xatolarni tuzatish o'rganish jarayonini samarali qiladi.

3. O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish

Sun'iy intellekt asosidagi o'quv platformalari o'quvchilarga motivatsiyani oshirishda juda samarali. Bu, ayniqsa, gamifikatsiya elementlarini o'z ichiga olgan platformalarda sezilarli. Gamifikatsiya — o'yin elementlarining o'rganish jarayoniga qo'shilishi, masalan, ball to'plash, vazifalarni bajarish, yangi darajalarni ochish kabi. O'quvchilarni doimiy tarzda faol bo'lishga undash va o'rganish jarayoniga rag'batlantirishda o'yinlashtirish usullari samarali. Sun'iy intellekt yordamida tizim o'quvchilarning qiziqishini tahlil qilib, ularga mos vazifalar va savollarni taqdim etadi. Bu esa ularning qiziqishini yo'qotmasdan, muvaffaqiyatlarga erishishlarini ta'minlaydi. Misol uchun, Duolingo yoki Memrise kabi platformalar o'quvchilarni o'yin shaklida

o'rganishga rag'batlantiradi, ular o'z muvaffaqiyatlarini ballar yoki boshqa mukofotlar bilan ko'rib borishadi.

4. Individual fikr-mulohazalar va tahlil

Sun'iy intellekt tizimlari o'quvchilarning o'rganish jarayonini real vaqt davomida kuzatib boradi va ularga individual fikr-mulohazalar beradi. Tizim, masalan, o'quvchining xatolarini aniqlash bilan birga, nima uchun o'sha xatolar yuzaga kelganini tushuntiradi. Bu tahlil asosida o'quvchi qanday mavzularda kuchli va zaif ekanini aniqlash mumkin. Har bir o'quvchiga o'z tahlili asosida personalizatsiyalangan tavsiyalar va fikr-mulohazalar beriladi, bu esa o'quvchiga o'z ustida ishlash va o'zgarishlarni tezroq sezishga yordam beradi. Bunday tizimlar o'quvchilarga o'z zaif tomonlarini tushunishga va bu jihatlar bo'yicha yaxshilanishga imkon beradi. Bu usul o'quvchilarni nafaqat til o'rganishga, balki o'zlarining o'rganish jarayonlarini yanada samarali qilishga undaydi.

5. Resurslarning yanada kengaytirilganligi

Sun'iy intellekt yordamida til o'rganish uchun yangi va innovatsion resurslar yaratiladi. Bu resurslar o'quvchilarga yanada qiziqarli va samarali ta'lim olish imkoniyatlarini taqdim etadi. O'quvchilarga interaktiv video materiallar, o'yinlar, virtual sinflar, onlayn quizlar, audio-kitoblar va boshqa ko'plab resurslar taqdim etiladi. Bu kabi resurslar yordamida o'quvchilar tilni o'rganish jarayonini har tomonlama kengaytiradilar. Masalan, virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari yordamida o'quvchilar o'rganayotgan tilni haqiqiy hayotda qo'llashni o'rgatadigan interaktiv darslar yaratish mumkin. Bu o'quvchilarga tilni amalda qo'llash imkonini beradi, bu esa o'rganishni yanada samarali va tezroq qiladi.

Har bir nuqtada, sun'iy intellekt xorijiy til o'qitish jarayonini yanada qiziqarli, samarali va individual ehtiyojlarga moslashtirilgan tarzda olib borish imkonini yaratadi. Bu texnologiyalar o'quvchilarning o'rganish jarayonini o'zgartirib, o'quvchilarga yanada yuqori natijalar olishda yordam beradi.

XULOSA

Sun'iy intellekt xorijiy til o'qitish jarayonini sezilarli darajada takomillashtiradi, bu esa o'quvchilarga yanada samarali va individual yondashuvni taqdim etishga imkon yaratadi. O'quvchilar uchun o'rganish jarayonini moslashtirish, ularning ehtiyojlariga qarab ta'limni o'zgartirish va doimiy ravishda rivojlantirish imkoniyatlari mavjud. Biroq, bu texnologiyalarni to'liq samarali ishlatish uchun pedagogik yondashuvlarni o'zgartirish va SI texnologiyalarini to'g'ri integratsiya qilish zarur. Pedagoglar va ta'lim tizimi mutaxassislari SI texnologiyalarining imkoniyatlarini to'liq anglab, ularni o'quv jarayoniga samarali qo'llashlari kerak. Xorijiy til o'qitishda sun'iy intellektning kelajagi juda katta, chunki u ta'lim tizimining samaradorligini oshirishi va global ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga yordam beradi. O'quvchilarning o'rganish jarayonini moslashtirish, tilni o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirish va ular uchun yanada qulay o'quv resurslari yaratish orqali, sun'iy intellekt ta'lim sohasida yangi yutuqlarni taqdim etadi.

Shunday qilib, sun'iy intellekt nafaqat xorijiy til o'qitish jarayonini samarali qilishga yordam beradi, balki butun ta'lim tizimini yanada moslashuvchan va individual ehtiyojlarga moslashtirilgan qilishga xizmat qiladi. Bu texnologiyalarni to'g'ri qo'llash

orqali kelajakda o'quvchilarni yanada yaxshi tayyorlash va ularning til o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. D. X. Nurmuhammadov, Sun'iy intellekt va uning ta'lim tizimiga ta'siri, O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi, 2020.
2. T. Karimov, Xorijiy tillarni o'qitishda zamonaviy texnologiyalar va sun'iy intellekt, Toshkent davlat pedagogika universiteti nashri, 2021.
3. N. A. To'xtayev, Xorijiy til o'qitishda sun'iy intellektning rolini tahlil qilish, O'zbekiston pedagogika ilmiy tadqiqotlar jurnal, 2020.
4. M. R. Ismoilov, Sun'iy intellekt va xorijiy tillarni o'qitish: yangi yondashuvlar, Samarqand universiteti nashri, 2021.
5. Z. S. Xudoyberganova, O'qitishda sun'iy intellektning imkoniyatlari va cheklovlari, O'zbekiston ilmiy ta'lim jurnali, 2021.
6. M. Baxtiyorov, Sun'iy intellekt yordamida til o'rganishni individualizatsiya qilish, Toshkent pedagogika universiteti nashri, 2022.
7. R. S. Shodiev, Sun'iy intellekt va xorijiy til o'qitish: kelajak istiqbollari, O'zbek ta'lim ilmiy jurnali, 2022.
8. T. G. Ashirov, Xorijiy til o'qitishda sun'iy intellekt va interaktiv texnologiyalar, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2020.
9. S. B. Fayzullayev, Xorijiy tillarni o'rgatishda sun'iy intellekt texnologiyalarining samaradorligi, Ta'lim tizimida innovatsiyalar jurnali, 2021.
10. M. O. Rajabov, Sun'iy intellektning xorijiy til o'qitishdagi ta'siri va imkoniyatlari, O'zbekiston ta'limi va innovatsiyalar jurnali, 2021.
11. Reinders, H., & White, C. (2011). The Theory and Practice of Technology in Foreign Language Teaching. Palgrave Macmillan.
12. Godwin-Jones, R. (2018). Artificial Intelligence and Language Learning: The New Frontier. Language Learning & Technology, 22(1), 1-16.
13. Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobile-Assisted Language Learning: A New Research Agenda. International Journal of Mobile and Blended Learning, 12(2), 1-9.
14. Smith, M. K. (2019). Artificial Intelligence and the Future of Education: An Educationalist's Perspective. EdTech Magazine.
15. Arnold, N., & Ducate, L. (2017). Reconsidering the Role of AI in Language Learning and Teaching. Language Learning & Technology, 21(2), 23-30.
16. Hegelheimer, V., & Lee, S. (2021). Intelligent Language Learning: The Role of AI and Machine Learning. Springer.
17. Seltzer, M. (2019). The Role of Artificial Intelligence in Language Teaching. Language Teaching Research, 23(4), 452-472.
18. Warschauer, M., & Grimes, D. (2017). Automated Writing Evaluation and the Writing Classroom: Research Directions and Policy Implications. Language Learning & Technology, 21(2), 22-35.
19. Vesselinov, R., & Grego, J. (2016). Using Technology to Improve Foreign Language Learning Outcomes: Insights from AI Systems. Journal of Educational Technology Systems, 45(3), 345-359.
20. Blin, F., & Appel, C. (2021). Learning Technologies in Foreign Language Teaching: A Global Perspective. Routledge.